

MUSIKVERKET

*DÄR SCENKONSTEN
MÖTER KULTURARVET*

ETT CENTER FÖR KULTURARV OCH KULTURLIV	3
Förord	
UNIK JOJK PÅ VAXRULLE	4
Uppdrag: KULTURARV	
HJÄRNAN GILLAR MUSIK	6
Uppdrag: SAMARBETSPROJEKT	
JAZZ AV VÄRLDSARTIST OCH UNIK FOLKMUSIK	7
CAPRICE RECORDS	
2 MILJONER TILL JÄMSTÄLLDHETSPROJEKT	9
Uppdrag: JÄMSTÄLLDHET	
JAKTEN PÅ DEN BORTTAPPADE REPERTOAREN	11
Uppdrag: JÄMSTÄLLDHET	
KOLOSSAL KLOCKKONSERT	12
Uppdrag: SAMARBETSPROJEKT	
MINNES- OCH LJUDKONST PÅ BIBLIOTEKET	13
MUSIK- OCH TEATERBIBLIOTEKET	
UTANFÖRSKAPETS RÖSTER FÅR HÖRAS	14
Uppdrag: KULTURARV	
FOTO: BEATA BERGSTRÖM	15
Uppdrag: UTSTÄLLNINGAR	
MUSIK- OCH TEATERMUSEET BLIR SCENKONSTMUSEET	19
DET NYA MUSEET	
KWAI – SVENSK OCH SYDAFRIKANSK HIPHOP	20
Uppdrag: INTERNATIONELLT	
DIGITALISERING RÄDDAR MUSIKALISKT KULTURARV I GAMBIA	21
Uppdrag: INTERNATIONELLT	
EN LÄNK MELLAN KULTURARV OCH NYSKAPANDE	22
Uppdrag: FORSKNING	
RAPPORT FRÅN #MUSIKRÅD13	23
SAMRÅD I MUSIKLIVET	
115 MILJONER ATT DISPONERA	24
VERKSAMHETEN I SIFFROR	

MUSIKVERKET – DÄR SCENKONSTEN MÖTER KULTURARVET

ANSVARIG UTGIVARE: STINA WESTERBERG

REDAKTION:

EVA ANDERSSON

ADRIAN HÖRNQUIST

MÅNA DEGERMAN

JONAS ANDRÉ (ART DIRECTOR)

OMSLAGSBILD: DJ ASYNJA. FOTO: JONAS ANDRÉ

© 2014, STATENS MUSIKVERK

PRODUCERAD AV:

MUSIKVERKET

ADRESS: BOX 163 26, 103 26 STOCKHOLM

TELEFON: 08-519 554 00

E-POST: INFO@MUSIKVERK.SE

WEBB: STATENSMUSIKVERK.SE

ETT CENTER FÖR **KULTURARV** OCH KULTURLIV

MUSIKVERKET HAR EN minst sagt mångskiftande verksamhet med stöd till kulturlivet och ansvar för att levandegöra kulturarvet inom musik, teater och dans. Det har gett oss möjlighet att ta rollen som ett center för kulturarvet och kulturlivet inom de konstformer vi representerar.

För det nyskapande och i dag verksamma kulturlivet erbjuder vi stöd och service. Musikplattformens arbete riktar sig helt till det fria musiklivet, det handlar om stöd till konstnärligt utvecklingsarbete och samarbetsprojekt men också jämställdhetsprojekt i enlighet med Musikverkets särskilda jämställdhetsuppdrag. Aktiv samverkan är nyckelord, i denna verksamhet precis som när vi erbjuder tillgång till kulturarvet för utövare och nyskapare i kulturlivet.

Elektronmusikstudion är med sin internationella residentsverksamhet, programverksamhet och sina kurser en avgörande nationell resurs för konstområdet. För de många tonsättare och ljudkonstnärer som är knutna till verksamheten är EMS ett starkt internationellt varumärke. 2013 har inneburit förberedelser inför EMS 50-årsjubileum som ska stå i fokus under hela 2014 med internationella aktiviteter i samverkan med en rad tonsättare och ljudkonstnärer.

Inom den del av verksamheten som ansvarar för samlingar och arkiv löper arbetet stadigt på med att samla in, vårda och bevara. Under 2013 har starkt fokus legat på teateruppdraget, inte minst genom museets utställningar. Detta teaterfokus fortsätter 2014 med vårt arbete inom musikens kulturarv som förebild: att vårda, bevara och göra tillgängligt men också vetenskapligt bearbeta och aktivt dokumentera samtiden för eftervärlden.

Teatersamlingarna utgör precis som övriga samlingar och arkiv viktig grund för museets utvecklingsarbete. Under 2013 tog museet stora steg mot stängning av Musik- och teatermuseet under våren 2014, renovering och ombyggnad av lokalerna att utveckling av utställningar och verksamhet. Allt med sikte på det nya Scenkonstmuseet som slår upp portarna när ombyggnad

»Vårt gemensamma uppdrag: att erbjuda en öppen mötesplats för den skapande människan.«

och utvecklingsarbete är klart och som presenterades i mars 2014.

Uppdraget att integrera ett barn- och ungdomsperspektiv i all verksamhet har också hög prioritet i Musikverket. Sedan 2012 finns engagerade ungdomar med i vårt ungdomsråd och under 2013 inrättades också ett barnråd. Båda grupperna blir alltmer delaktiga i myndighetens verksamhet och utveckling.

Detta är bara några exempel ur Musikverkets breda, mångskiftande och omfattande verksamhet, fler exempel lyfter vi fram i denna skrift. Tillsammans pekar de på vårt gemensamma uppdrag: att erbjuda en öppen mötesplats för den skapande människan.

FOTO: STEFAN SEGOLSON

UNIK JOJK PÅ VAXRULLE

Text: MÅNA DEGERMAN

Den 8 februari 1913 slog folkmusikinsamlaren **KARL TIRÉN** för första gången på sin fonograf för att spela in jojk. Det blev starten för ett av de största inspelningsprojekten av **SAMISK JOJK** i Sverige. I början av 2013 tillgängliggjordes materialet på Musikverkets webb.

»Jojkningen är en vital och viktig uttrycksform även i vår samtid.«

FOLKMUSIKINSAMLAREN **KARL TIRÉN** inledde sitt projekt att dokumentera den samiska jojken på vin-
termarknaderna i Arvidsjaur och Arjeplog i februari 1913. I dag finns nära 300 inspelningar bevarade på vaxrulle från åren 1913–1915.

Den 8 februari 2013, på dagen hundra år sedan den första inspelningen, tillgängliggjordes de unika inspelningarna på Musikverkets webb. Bakom projektet står Svenskt visarkiv på Musikverket i samarbete med Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå och Åjtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum.

– Jojkningen är en vital och viktig uttrycksform även i vår samtid. Genom tillgång till äldre arkivmaterial kan nutida utövare hämta inspiration från föregångare. De starka musikaliska uttrycken kan fånga såväl forskare som musik- och kulturintresserade, säger Mathias Boström, forskningsarkivarie på Svenskt visarkiv där majoriteten av inspelningarna finns i dag.

Ett 100-tal kvinnor och män i åldrarna 9 till 77 år medverkar på de fonograf-cylindrar som identifierats som Tiréns upptagningar. Fonografinspelningarna innehåller till största del jojkning, men det finns även exempel på samiskt berättande, dramatiserade dialoger i samband med frieri, spel på *fadno* (ett blåsinstrument av oboetyp tillverkat av fjällkvanne) och finska sånger.

GRETA PERSSON, MARIA PERSSON OCH KARL TIRÉN VID EN LAPPRIKSDAG I ARJEPLOG 1937. FOTO: OKÅND

KARL TIRÉNS FONOGRAFRULLAR. FOTO: ERIC HAMMARSTRÖM

Majoriteten av vaxrullarna finns i Visarkivet, ett tiotal finns hos Institutet för språk och folkminnen. Ett urval av inspelningarna har tidigare givits ut på CD-skivan Samiska röster, Svea Fonogram (2003).

Att jojka är ett särskilt sätt att sjunga som har utvecklats hos samerna. I jojken »uttrycker sångaren medels melodin sin uppfattning av en persons eller föremåls egenskaper även som sina egna känslor för den, man sjöng om, eller de minnen, som rörde sig i sinnet vid hågkomsten av en person eller ett föremål.«

Samen Kristoffer Sjulssons beskrivning av samisk jojkning från sekelskiftet 1900 ramar in jojkens traditionella kärna: en social kommunikationsform där intryck av personer, djur och platser – och relationerna till dessa – gestaltas i musik och text.

Inledningsvis dokumenterade Karl Tirén melodierna i notskrift, men från och med 1913 fick han också möjlighet att göra ljudinspelningar med hjälp av dåtidens portabla ljudinspelningsteknik: vaxrullar till en fonograf. Fonografen var den första tekniken för att spela in, lagra och sedan återge ljud. Naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning (i dag Etnografiska museet) utrustade och bekostade inspelningsresor med fonografen.

På vaxrullarna spelade Tirén dels in samiska jojkare som var intresserade av att göra inspelningar, dels gjorde han upptagningar där han själv på fiol eller sång framförde några av sina tidigare upptecknade jojkningar.

Karl Tiréns första kontakt med jojken kom via mötet med Lars Erik Granström på spelmanstävlingen i Luleå 1909. Därefter var Karl Tirén fast – insamlingen, utforskningen och spridningen av kunskaper om den samiska musikkulturen skulle följa honom resten av livet. Senare samma år träffade Tirén slöjderskan Maria Persson. Hon kom att bli hans viktigaste informant och vägvisare in i den samiska jojkkulturen, något som få utomstående tidigare hade haft tillträde till.

KARL TIRÉN (1869–1955)

Född i Oviken i Jämtland.

Arbetade som järnvägstjänsteman och ägnade sig bland annat åt måleri, violinspel och fiolbyggeri.

Kom i kontakt med jojkning för första gången på spelmanstävlingen i Luleå i juni 1909. Där träffade han Lars Erik Granström, även känd under namnet »Lappkungen«.

Samma år träffade Tirén även slöjdaren Maria Persson (född Johansson). I hennes hem i Arjeplog gjorde han några av sina första fonografinspelningar i februari 1913. På hennes bröllopsfest 1915 tillkom de sista upptagningarna.

Tiréns huvudsakliga jojkinsamling, som kom till mellan 1909 och 1915, består av drygt 500 uppteckningar i notskrift och ett 300-tal fonografinspelningar.

I början av 1930-talet sammanställde han manuskriptet, »Den lappska folkmusiken«, som Nordiska museet 1942 gav ut i tysk översättning som Die lappische Volksmusik.

Karl Tiréns efterlämnade handling finns i Tiréns-samlingen på Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå.

De flesta av hans fonografrullar finns idag i Svenskt visarkiv, Stockholm.

Läs mer om och ta del av Karl Tiréns unika inspelningar på [Musikverkets webbplats](#).

HJÄRNAN GILLAR **MUSIK**

UNDER DET SENASTE årtiondet har forskningen kring relationen mellan musik och den mänskliga hjärnan tagit stora kliv framåt i flera länder.

– Föreställningen om musikens helande kraft har funnits i alla tider. Nu finns det även evidensbaserad forskning som visar att musik kan fungera som både medicin och terapi, säger Jonas Burman, chef för Musikplattformen på Musikverket.

Vid Harvard-universitetet i USA har nobelpristagaren David Huber gått samman med den tidigare Beatles-producenten George Martin för att leda en stor studie av musikens effekter. I London undersöker psykologer och neurovetare hur hjärnan och nervsystemet arbetar då vi utövar musik. Och vid institutet BRAMS i Montreal har forskare kommit fram till att musik kan ha en kraftigt smärtlindrande effekt.

– Vi vet också att musikträning ökar både den språkliga och matematiska förmågan hos barn, och att tidig musikalisk aktivitet har en livslång positiv effekt på

»Musikträning ökar både den språkliga och matematiska förmågan hos barn.«

Text: MÅNA DEGERMAN

Vi kan både **MÅ BÄTTRE** och lära oss mer med musikens hjälp. Det är kärnan i Karolinska Institutets projekt **MUSIK OCH HJÄRNA** som startade under våren 2013 med ekonomiskt stöd från Musikverket.

hjärnan, säger Gunnar Bjursell, professor emeritus i molekylärbiologi och den som leder projektet *Musik och hjärna* vid Karolinska Institutets kulturråd.

Syftet med projektet är att sprida dessa och andra kunskaper utanför forskarvärlden, till musiklivet och andra delar av samhället där de kan komma till praktisk nytta. Under 2013 startades därför webbplatsen [Den kulturella hjärnan](#) som erbjuder lättillgänglig information om de senaste forskningsrönen. Målet är även att stärka banden och kontakterna mellan forskare och kulturlivet, bland annat genom ett gemensamt symposium.

– Det här fältet kan komma att få stor betydelse för musiklivet. En ökad användning av musik inom till exempel vården kan öppna upp för en ny och stor arbetsmarknad för musikskapare inom alla genrer, säger Jonas Burman.

Statens musikverk har bidragit med 220 000 kronor till projektet, pengarna kommer från den numera nedlagda stiftelsen Rikskonserter.

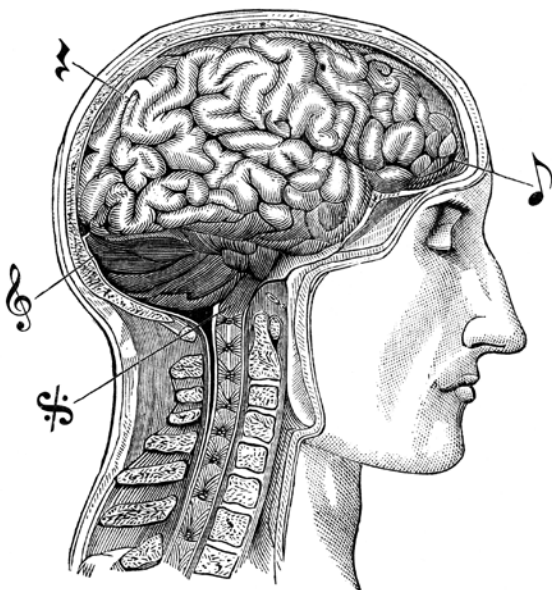

BILD: THE GRANGER COLLECTION/SCANPIX. MONTAGE: MUSIKVERKET

JAZZ AV **VÄRLDSARTIST** OCH **UNIK** FOLKMUSIK

Intervju: ADRIAN HÖRNQUIST

Liveinspelningar med **DON CHERRY**
i Stockholm och folkmusik från 1960-talets
RUMÄNIEN. Caprice Records släppte flera
SPÄNNANDE skivor under 2013.
Ulf Björkman, promotionsansvarig
på bolaget, är mycket nöjd med
det gångna året.

ULF BJÖRKMAN,
promotionansvarig på Caprice Records.

Vilka utgivningar vill du lyfta fram på Caprice Records under 2013?

– *Live in Stockholm med Don Cherry*. Det är en CD och dubbel-LP som vi släppte i november med inspelningar som tidigare inte funnits tillgängliga. Jag är också mycket nöjd med att vi är i gång med återutgivningar från serien *Music from ...*. Den första volymen i serien är *Music from Romania* som består av inspelningar gjorda 1965 av etnologen Deben Bhattacharya. Under 2014 kommer fler utgivningar i serien, som *Music from Bulgaria* (kom ut i april i år) och *Music from Greece*.

En del av det som Caprice släppte under 2013 är tidigare utgivet material. Berätta lite mer om det.

– Vad gäller *Don Cherry Live in Stockholm* så är det inspelningar som skulle släppts i början av 1970-talet men Don Cherry tyckte att de då 3–4 år gamla inspelningarna inte kändes tillräckligt aktuella. I stället släppte Caprice albumet *Organic Music Society* och de inspelningar som ligger till grund för *Live in Stockholm* blev liggande i arkivet. Övriga releaser har tidigare getts ut som LP-skivor men aldrig tidigare funnits i digital form.

FOTO: JONAS ANDRÉ

EAGLE-EYE OCH DON CHERRY, MODERNA MUSEET 1971. FOTO: ERIK CORNELIUS

DON CHERRY LIVE IN STOCKHOLM

Tidigare utgivna upptagningar från 1968 och 1971 från ABF respektive Moderna museet.

MUSIC FROM ROMANIA

En återutgivning av en LP-skiva som kom ut 1972. Musiken kommer från det rika material Deben Bhattacharya spelade in under sina resor på 1960-talet.

BERNT ROSENGREN BIG BAND

Återutgivning av Bernt Rosengrens klassiska storbands-platta från 1980 med de amerikanska gästsolisterna Horace Parlan, piano och Doug Raney, gitarr

RED MITCHELL – WHAT I AM

En av Red Mitchells mest personliga plattor där han, förutom att han spelar bas, även spelar piano och sjunger. Kom ut första gången 1978.

Det utgivna materialet har inte bara släppts i Sverige utan även internationellt. Hur känns det?

– Caprice är en mycket välkänd skivetikett internationellt. Drygt 40 år av högkvalitativa och intressanta utgivningar har borgat för detta. Självklart är det med stolthet som vi kan berätta för våra distributörer runt om i världen att vi har något så unikt som utgivet material med en världsartist inom jazzen som Don Cherry. Vi har i dag distribution på de allra viktigaste marknaderna i världen.

Har du någon personlig höjdpunkt för Caprice under 2013?

– Jag är mycket nöjd med alla våra releaser under 2013. Don Cherry är redan nämnd. Men även återutgivningarna med *Music from Romania*, *Red Mitchell* och *Bernt Rosengren Big Band* blev mycket lyckade och väl mottagna. Dessutom är jag stolt och nöjd med att vi under 2013 fick klart med distribution i Frankrike och ny distributör i Tyskland, två mycket viktiga marknader för Caprice

2 MILJONER TILL JÄMSTÄLLDHETSPROJEKT

Text: ADRIAN HÖRNQUIST

Tio projekt fick dela på **TVÅ MILJONER** kronor från Musikverkets jämställdhetsstöd 2013. **STÖDET** omfattar satsningar inom såväl jazz, folkmusik, pop och rock som klassisk musik.

TRE AV PROJEKTEN är helt nya. Bland dessa finns Svensk Jazz som vill få nordiska arrangörer att arbeta jämställt. Här finns även en satsning inriktad mot svenska festivalarrangörer i regi av Folkets Hus och Parker. Det tredje projektet drivs av KVASt – Kvinnlig anhopning av svenska tonsättare – som vill arbeta för en mer jämställd repertoar på konsertscenerna.

Övriga projekt som fick stöd 2013 är fortsättningar från förra året. Här finns Kungl. Musikaliska akademiens projekt *Kvinnliga tonsättare* och projektet *KUPP!* som arbetar för en jämnare könsfördelning inom dirigentyrket.

Fortsätter gör även SMoK, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, som vill motverka genusfällor i musikundervisningen. Även Norrbottensmusiken får pengar för andra året i rad, för att uppmuntra till jämställdhetsarbete i det lokala musiklivet. Mentorprogrammen *Makten över musiken*, i regi av Fritz's Corner, *Systrarna*, i regi av Musik i Gävleborg och *EPOS*, som drivs av Riksförbundet för Folkmusik och Dans, RFoD, fick även fortsatt stöd.

TVÅ JÄMSTÄLLDHETSUPPDRAG

Jämställdhet i musiklivet

Musikverket fick 2011 ett särskilt uppdrag omfattande åtta miljoner kronor för att i samverkan med Statens kulturråd, Konstnärsnämnden samt berörda aktörer inom musiklivet främja jämställdhet inom musiklivet (Ku2011/1026/KV).

Jämställdhetsintegrering i verksamheten

Under 2013 lämnade Musikverket på regeringens uppdrag in en handlingsplan till kulturdepartementet om jämställdhetsintegrering på Statens musikverk. Syftet är att integrera jämställdhetsperspektivet i all verksamhet som ett led i ett pilotprojekt omfattande 18 myndigheter. Handlingsplanen omfattar bland annat att analysera samlingarna och den pedagogiska verksamheten samt att utarbeta strategier för fortsatt jämställdhetsintegrering.

FOTO: LENNART HYSE

Läs mer om vilka jämställdhetsprojekt som fick stöd under 2013 på [nästa sida](#). >>

PROJEKT SOM FICK JÄMSTÄLLDHETSSTÖD 2013

SVENSK JAZZ

För webbaserat normkritiskt handlingsprogram för att få nordiska arrangörer att arbeta jämställt.

KVAST

Kvinnlig anhopning av svenska tonsättare. För partnerskap med landets största orkestrar för mer jämställd repertoar på konsertscenerna.

FOLKETS HUS OCH PARKER

För en satsning för jämnare könsfördelning i festivalorganisationer och programutbud.

PROJEKT SOM FICK FÖRNYAT JÄMSTÄLLDHETSSTÖD 2013

KUNGL. MUSIKALISKA AKADEMIEN

För att tillgängliggöra noterna till de 1000 verk av kvinnliga tonsättare som kom fram i inventeringsprojektet från 2012 – *En borttappad repertoar*.

FRITZ'S CORNER

Makten över musiken – för ett mentorsprogram för unga kvinnor som vill göra karriär på positioner inom pop och rock.

PROJEKTET KUPP!

För att besöka professionella orkestrar och uppmåna till jämnare könsfördelning inom det mansdominerade dirigentyrket.

SYSTRARNA

Systrarna inom Musik i Gävleborg – en mentorsutbildning för unga singer/songwriters.

SMOK

Sveriges Musik- och Kulturskoleråd. För att uppmuntra till jämställdhetsarbete i det lokala musiklivet.

RFOD

Riksförbundet för Folkmusik och Dans. För *EPOS* – ett mentorsprogram för kvinnor inom folk- och världsmusik, dans och produktion.

NORRBOTTENSMUSIKEN

För att uppmuntra till jämställdhetsarbete i det lokala musiklivet.

JAKTEN PÅ DEN **BORTTAPPADE** REPERTOAREN

Text: MÅNA DEGERMAN

*Kungl. Musikaliska Akademien gav sig ut på jakt och hittade en **UNDANGÖMD** musikresurs i Musik- och teaterbibliotekets arkiv. Bytet består av **TUSENTALS VERK** av drygt 70 kvinnliga tonsättare som nu blivit **SPELBARA** igen.*

HÖSTEN 2012 VAR aktiviteten i Musik- och teaterbibliotekets arkiv extra intensiv. Förutom de sedvanliga forskarbesöken, förmedlings- och digitaliseringsarbetet pågick ett intensivt sökande inne bland hyllorna, en jakt på en borttappad repertoar.

Biblioteket har samlat på sig noter sedan det grundades 1771 som Kungl. Musikaliska Akademiens eget bibliotek. Under de 240 år som sedan gått har sorteringsprinciperna och omflyttningarna avlöst varandra med ibland nedslående konsekvenser.

Ofta har verk av en och samma tonsättare splittrats och spridits ut på olika platser i de stora och många samlingarna – vissa har hamnat i personarkiven, några i notsamlingarna, andra bland de handskrivna noterna i autografsamlingen. Visst material har glömts bort, sorterats in fel eller över huvud taget inte katalogiserats.

Att få överblick över en enskild tonsättares samlade produktion och betydelse har därmed varit svårt, för att inte säga omöjligt. Enligt Kungl. Musikaliska Akademien handlar det om en stor och okänd musikresurs som hade fallit i glömska. Fram tills nu.

Med jämställdhetsstöd från Musikverket har projektet hittills hittat över tusen verk av 72 kvinnliga tonsättare födda mellan 1746 och 1916. Inventeringsarbetet har resulterat i en över 100 sidor lång förteckning.

Vanligast förekommande på listan är pianostycken och sånger med pianoackompanjemang. Bland fynden finns även två operor, *Fritiofs saga* av Elfrida Andrée och *I Firenze* av Helena MunkteLL, operetten *Skatten* av Helfrid Lambert, sa-

»Ofta har verk av en och samma tonsättare splittrats och spridits ut på olika platser i de stora och många samlingarna.«

ALICE TEGNÉR, 1932. FOTO: BONNIERARKIVET

gospelen *Kung Balbunga* i *Vajavunga* av Märta Tham och *Skogsstämmning* av Alice Tegnér, ett 30-tal kantater, några större körverk och 15 vaggsånger.

De flesta av de kvinnliga tonsättarna har avlidit för mer än 70 år sedan, det är alltså fritt fram för orkestrar, operahus, ensembler, enskilda musiker och alla andra som vill spela och sjunga deras musik. Det är också tanken med Akademiens projekt som går under namnet

Kvinnliga tonsättare: bevarande och tillgängliggörande av ett kulturarv och som är en del av det större projektet Levande musikarv.

Kungliga Operan i Stockholm har lyft fram sex av de kvinnliga tonsättare vars verk återfunnits i detta projekt i konsertserien *Oerhört oerhört*. Den första konserten ägde rum i september 2013

med verk av Laura Netzel och Valborg Aulin. Serien försätter under 2014 med Alice Tegnér, Amanda Maier, Elfrida Andrée och Helena MunkteLL.

Noterna till denna återfunna repertoar kan i dag lånas på Musik- och teaterbiblioteket. Du kan också läsa mer om projektet på Musikverkets webbplats

KOLOSSAL KLOCKKONSERT

Text: VIGGO LINDGREN

Världens största **INSTRUMENT** på världens största **SCEN** med världens största **PUBLIK**. En mycket stor konsert ägde rum på Gotland i juni. 2013

TONSÄTTAREN KARIN REHNOVIST. FOTO: FREDRIK SANDBERG/TT

SCEN: HELA GOTLAND. Instrumentet: öns alla kyrkklockor, fler än 200. Publik: hela världen. En mycket stor konsert är namnet på ett gigantiskt musikprojekt med stöd av såväl Musikverket som av Sveriges Radio P2.

På Gotland finns fler än 100 kyrkor spridda över den cirka 17 mil långa ön. I konserten spelar öns alla kyrkklockor tillsammans och fungerar som ett sammanslaget instrument.

Under konserten framfördes ett speciellt stycke anpassat efter klockorna. Verket är 11 minuter långt och uppdelat i tre satser. Verket framfördes av sammanlagt 100 klockare.

En smartphone-app konstruerad spe-

»I konserten spelar öns alla kyrkklockor tillsammans och fungerar som ett sammanslaget instrument.«

ciellt för konserten tog upp klockornas ljud, 150 volontärer sände klockljuden synkroniserat till Sveriges Radio i Visby där ljuden samordnades, mixades och sändes vidare via radio över hela Europa. Konserten sändes också direkt via webben över hela världen.

Initiativet till den stora konserten togs av etnologiprofessorn Owe Ronström som också bidrog i komponerandet. I projektet ingick också tonsättaren Karin Rehnqvist, kompositören Claes Holmgren och Sveriges Radio P2. Projektet sökte och fick stöd av Musikverket och konserten kan höras på konsertens egen webbplats där även en komplett lista över vilka klockor som spelar vilka toner, en klockofon-app för den som vill spela själv samt filmer från projektet, återfinns.

MINNES- OCH LJUDKONST PÅ BIBLIOTEKET

Text: MÅNA DEGERMAN

Biblioteket förmedlade sammanlagt över **45 000** lån under 2013. Dessutom har biblioteket etablerat sig som en plats för **LJUDKONST** med två utställningar av **TAREK ATOUI** och **ALEX REYNOLDS**, båda med kopplingar till Elektronmusikstudion.

MINNESKONST VAR EN serie utställningar i Bonniers Konsthalls regi som på olika sätt gestaltade minnet. Utställningsserien presenterades under hösten 2013 och en del av den visades på Musik- och teaterbiblioteket, mellan 4 september och 24 november. Ljudkonstnären Tarek Atoui, (född 1980 i Libanon), fördjupade sig i Elektronmusikstudions, EMS, verksamhet. Några av de mest framträdande kompositionerna i EMS omfattande arkiv klipptes ned till tusen mikrosamlingar som Tarek Atoui sedan lät utgöra grunden i skapandet av ett nytt instrument – *Det metastabila snittet*. Instrumentet visades i ett av forskarrummen på Musik- och teaterbiblioteket. Det ingick även i en rad framträdanden som Tarek Atoui ledde inom ramen för *Minneskonst*. Tillsammans med musiker, kompositörer och andra konstnärer arbetade han med *Det metastabila snittet* för att utforska det kulturarv

»*Det metastabila snittet*
utforskar det kulturarv som
EMS arkiv utgör.»

MEST UTLÅNADE NOTER

1. **15 valda sånger, hög sättning** – Jean Sibelius
2. **Kristina från Duvemåla** – Benny Andersson
3. **Gömda skatter: sånger av kvinnor från fem sekler**
4. **Till havs** – Gustaf Nordqvist
5. **Svenska operaarior 1874–2009, för sopran**

MEST UTLÅNAT – TEATER

1. **Fröken Julie** – August Strindberg
2. **Timmarna med Rita** – Willy Russel
3. **Fröken Margarida** – Roberto Athayde
4. **Först föds man ju** – Line Knutzon
5. **Jag vill inte dö, jag vill bara inte leva** – Ann Heberlein

som EMS arkiv utgör. Projektet var ett samarbete med Elektronmusikstudion, Kungl. Konsthögskolan, Kungliga Tekniska högskolan och Kungl. Musikhögskolan och innefattade även en konsert på Musik- och teaterbiblioteket.

Under 2013 gästade även den spansk-brittiska konstnären Alex Reynolds Musik- och teaterbiblioteket, med ett verk som gjordes på uppdrag av Statens konstråd. Under våren lärde Reynolds känna bibliotekets arkiv och intervjuade personalen om deras arbete. Verket med titeln *Elisabet, Lena, Tobias, Kerstin, Besa, Rikard, Anki* – uppkallades efter de bibliotekarier som läser Alex Reynolds manus: Elisabet Andersson, Lena Nettelbladt, Tobias Danielsson, Kerstin Carpvik, Besa Spahiu, Rikard Larsson och Ann-Christine Olsson. Materialet spelades in och färdigställdes på Elektronmusikstudion, EMS.

Besökare i biblioteket kunde ta del av ljudkonstverket genom ett par hörlurar i expeditionen. Det inkluderade även ljudinspelningar från Musikverkets arkiv. Läs mer om verket i [Musikbiblioteksnytt](#).

MEST UTLÅNAT – MUSIK

1. **The jazz standards: a guide to the repertoire** – Ted Gioia
2. **Concise history of western music** – Barbara Russano Hanning
3. **Wilhelm Peterson-Berger: tonsättare och kritiker** – Henrik Karlsson
4. **Tonal harmony: with an introduction to twentieth-century music** – Stefan M. Kostka
5. **Musiknologi: en introduktion** – Dan Lundberg

UTANFÖRSKAPETS RÖSTER FÅR HÖRAS

Text: MÅNA DEGERMAN

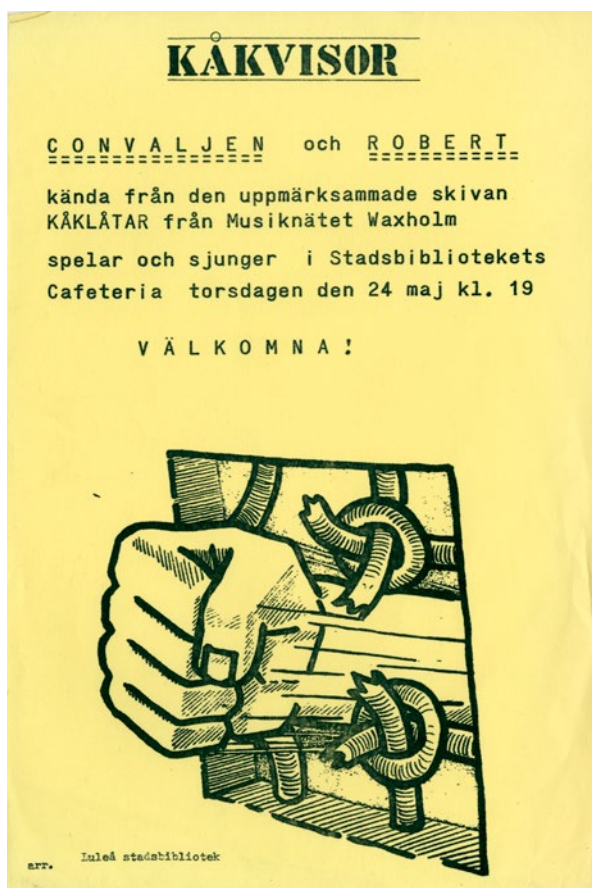
Utanförskapets **SÅNGER** studeras i ett nytt forskningsprojekt. Blindvisor, **KÅKLÅTAR** och strejksånger lyfts fram ur Musikverkets samlingar där de hittills hamnat i **UTANFÖRSKAP** även som kulturarvsmaterial.

»Sångerma har alla sitt ursprung i socialt utanförskap, ett tema som behandlas på olika sätt i visorna.«

DET NYA FORSKNINGSPROJEKTET Utanförskapets röster utgår från äldre visformen skillingtryck, inspelningar och intervjuer från mitten av 1800-talet fram till cirka 1970. I fokus står blindvisor (tiggerverser av och om blinda personer), arbetslösa och strejkandes sånger, samt kåklåtar, (sånger med anknytning till fängelselivet). Materialet finns i Svenskt visarkivs samlingar på Musikverket.

– De tre sångtyperna har alla sitt ursprung i socialt utanförskap, ett tema som behandlas på olika sätt i visorna. Gemensamt för repertoarerna är även att de hittills har befunnit sig i skuggan som kulturarvs- och forskningsmaterial, säger Dan Lundberg, en av forskarna i projektet tillika överbibliotekarie och arkivchef på Musikverket

Förutom att närstudera de olika sångsammanhangen och textvärldarna syftar projektet även till att lyfta fram visorna som källmaterial och socialhistoriska dokument. Forskningsprojektet löper över tre år och genomförs med stöd från Kulturrådet.

DELTAGARE I PROJEKTET

Stefan Bohman, etnolog och chef för Strindbergsmuseet

Dan Lundberg, musiketnolog samt chef för Arkiv och bibliotek vid Musikverket

Karin Strand, musikttextforskare och forskningsarkivarie vid Musikverket

FOTO: BEATA BERGSTRÖM

Museet presenterade under våren 2013 en **UTSTÄLLNING** med en av Sveriges **FRÄMSTA** teaterfotografer. Beata Bergströms bildspråk och teknik var **BANBRYTANDE** när hon började fotografera teater och dans på 1950-talet.

Text: MÅNA DEGERMAN

BEATA BERGSTRÖM. FOTO: BENGT WANSELIUS

ISTÄLLET FÖR ATT fotografera skådespelarna i arrangerade situationer var Beata Bergström en av de första att fotografera mitt under pågående repetitioner och föreställningar. Att se bilderna är att uppleva rörelsen, livet och ögonblicket i scenkonsten.

Bilderna bjuder på en resa genom levande svensk teaterhistoria från 1953 till 2004, inte minst från Beata Bergströms 30 år som frilansfotograf på Dramaten i Stockholm. Här möter vi storheter som Inga Tidblad, Allan Edwall, Margaretha Krook, Bibi Andersson och Ingmar Bergman.

Fotografierna kommer från Beata Bergströms samling som tillhör Statens musikverk. Utställningen höll öppet från februari 2013 till 30 mars 2014.

På [Musikverkets webbplats](#) kan du se en filmad intervju där Beata Bergström själv berättar om karriärens början.

TEATER I FOKUS 2013

Under 2013 satte Musik- och teatermuseum teatern i fokus. Utöver *Foto: Beata Bergström* tog ytterligare två utställningar upp teater ur olika perspektiv:

Små aktörer stora roller – berättelser om dockteater. Berättelser och marionettfigurer samt filmade intervjuer med marionettisten, regissören, dramatikern, teater- och museichefen Michael Meschke som i stor utsträckning bidragit till denna konstform med Marionetteatern och Marionettmuseum. Samlingarna därifrån tillhör numera Musikverket.

Maskerade – med gatan som scen. Med avstamp i 1500-talets folkteater, Commedia dell'arte, fokuserade utställningen på dagsaktuella frågor om yttrandefrihet, makt och normer. Utställningen lyfte fram teaterkonstens betydelse i samhället och vände sig i första hand till unga.

TILL HÖGER: BIBI ANDERSSON.
EFTER SYNDAFALLET, DRAMATEN 1964

NEDAN: MARGARETHA KROOK OCH MARGIT CARLOVIST.
MUTTER COURAGE, DRAMATEN 1965

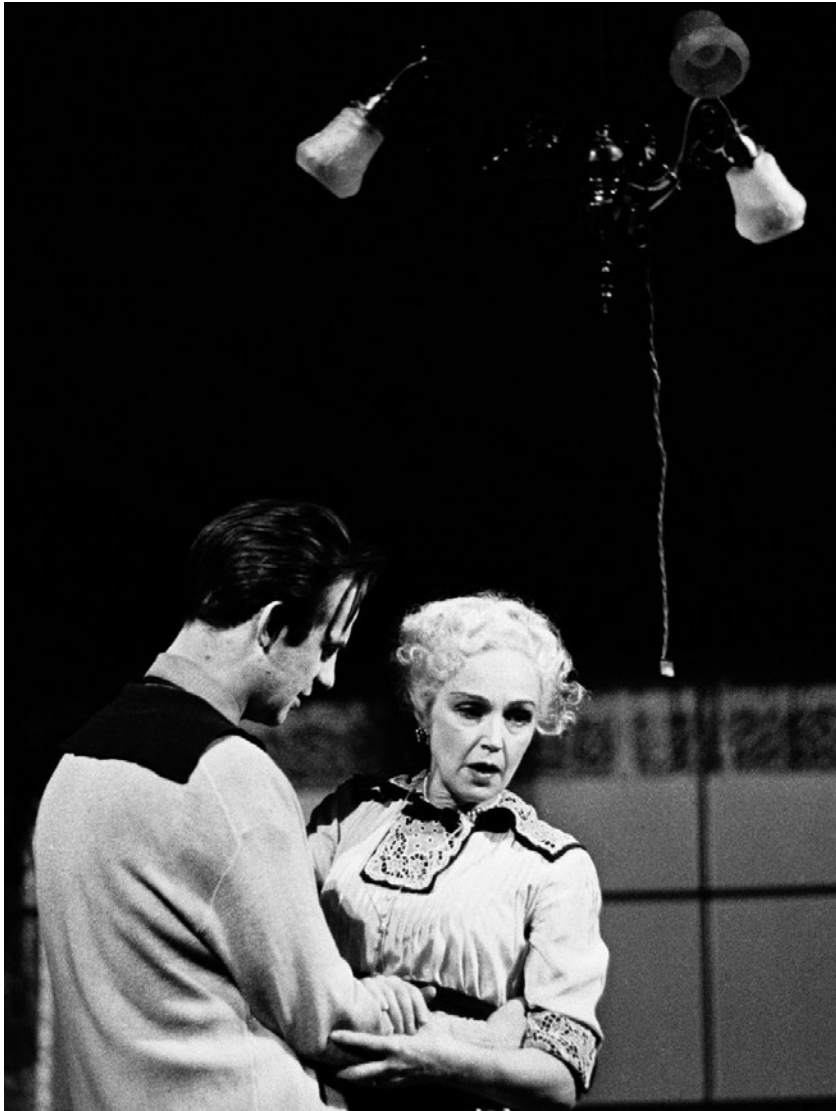

OVAN: KRISTINA ADOLPHSON, MONA MALM,
SIF RUUD, LIL TERSELIUS, ANITA WALL OCH MALIN EK.
BERNARDAS HUS, DRAMATEN 1974

TILL VÄNSTER: JAN-OLOF STRANDBERG OCH
ERNST-HUGO JÄREGÅRD. I VÄNTAN PÅ GODOT,
DRAMATEN 1966

TILL VÄNSTER: JARL KULLE OCH INGA TIDBLAD.
LÅNG DAGS FÄRD MOT NATT, DRAMATEN 1956

NEDAN: LYDIA FLORES GARCIA, NINA ÅKERLUND,
ÅSA N ÅSTRÖM, TOVE SAHLIN, MALIN FROM,
SARA LARSSON-FRYXELL. DC3, ORIONTEATERN 2004

MUSIK- OCH TEATERMUSEET BLIR **SCENKONSTMUSEET**

Text: MUSIKVERKET

Musik- och teatermuseets **STÄNGNING** i mars 2014 var början för det nya museet som får namnet **SCENKONSTMUSEET**.

NORRA EUROPAS BÄSTA museum inom teater, musik och dans ska det vara vid öppningen 2016, enligt museichefen Daniel Wetterskog som tillträdde under 2013.

Museet stängs och håller under cirka två år stängt för renovering och ombyggnad av det gamla kulturhuset från 1600-talet, beläget på Sibyllegatan 2 i Stockholm.

– Efter år av drömmar och tankar kring ett nytt museum för teater, musik och dans så togs äntligen riktningen ut för det nya under hösten 2013, säger Daniel Wetterskog.

Det är inte bara lokalerna som ska renoveras och moderni-

seras, hela verksamheten ska utvecklas. Under två års tid ska också helt nya utställningar växa fram och nya pedagogiska projekt ska startas.

– Föremålen ska vara i fokus men med en hög grad av interaktivitet. Oavsett besökarens förutsättning så ska man efter besöket känna att alla sinnen fått »röra« vid de fantastiska föremål vi kan visa på olika sätt.

Tiden fram till öppningen kommer helt att vigras åt att bygga upp det nya museet. Interaktivitet och föremål ska passas ihop, pedagogiska program och workshoppar ska utvecklas. Dessutom ska en långsiktig plan för högkvalitativa tillfälliga utställningar sättas.

– För att klara av allt detta på den relativt korta tiden har en ny mer projektinriktad organisation satts. Med hjälp av museets och myndighetens övriga personal ska ett nytt museum växa fram

och det museet ska bli norra Europas bästa museum inom teater, musik och dans, förklarar Daniel Wetterskog.

»Föremålen ska vara i fokus men med en hög grad av interaktivitet.«

JODESWISS TILL HUR SCENKONSTMUSEETS FASAD KAN KOMMA ATT SE UT. MONTAGE: SPACERABBIT

KWAAI – SVENSK OCH SYDAFRIKANSK HIPHOP

Såväl språk som stilar *BLANDAS VILT*
i det svensk-sydafrikanska hiphop-
samarbetet *KWAAI*. Under 2013
visades resultatet upp på svenska scener.

Text: MÅNA DEGERMAN

FOTO: SOTARN OTF

SYFTET MED PROJEKTET var att mötet mellan de svenska och sydafrikanska musikerna ska leda till nya musikaliska uttryck. Projektet vill även sporra och inspirera deltagarna till att hitta nya lyssnare och marknader för sin musik.

Kwaai inleddes redan 2012 med ekonomiskt stöd från Kulturrådet. De svenska hiphopartisterna Adam Tensta, Sister Sol, Mofeta & Jerre, Cleo, Chords, Kristin Camparo och Dirty Jens reste till Sydafrika för att spela in en skiva och dokumentärserie tillsammans med kolleger i Sydafrika.

*»Projektet vill även sporra
och inspirera deltagarna till
att hitta nya lyssnare och
marknader.«*

I augusti tog Kwaiiprojektet plats på scen med några av Sydafrikas mest framgångsrika rappare för en gemensam turné med svenska kolleger. Totalt blev det 14 spelningar, bland annat två gratiskonserter i Stockholm i samarbete med Parkteatern.

Projektet drivs av musikföreningen Spiderdogs i samarbete med bland andra Riksteatern och Sydafrikanska Ambassaden, med nära 500 000 kronor i ekonomiskt projektstöd från Musikverket.

Läs mer om Kwaii på [Musikverkets webbplats](#).

DIGITALISERING

RÄDDAR MUSIKALISKT KULTURARV / GAMBIA

Text: VIGGO LINDGREN

Musikverket hjälper **GAMBIA** att digitalisera sina **LJUDARKIV** och besökte nyligen Gambias National Centre for Arts and Culture. I projektet deltar också **FOLKMUSIKENS HUS** i Rättvik.

SVENSKT VISARKIV VID Musikverket har tillsammans med Folkmusikens hus bidragit med teknik och utbildning för att Gambias National Centre for Arts and Culture, NCAC, ska komma igång med att digitalisera sina arkiv. Projektet finansieras med pengar som överfördes till Musikverket från nedlagda Rikskonserter för internationella samarbeten. Mathias Boström representerade Musikverket i Gambia.

– Det finns både likheter och skillnader mellan våra arkiv och de gambiska. Deras tekniska förutsättningar ser annorlunda ut och det tropiska klimatet gör det svårt att bevara material. Men arkivpersonalen liknar oss – de är precis lika passionerade i sitt arbete, säger Mathias Boström.

Arkiven består främst av ljudmaterial, närmare bestämt upp emot 5 000 band. Det inspelade materialet består av historier och är en del av en tradition som sträcker sig tillbaka till 1200-talets Malirike. I traditionen finns det särskilda släkter av historieberättare vars uppgift är minnas och berätta his-

»Förutom det varma vädret hettade det även till i undervisningen. Det mesta som kunde gå fel gick nämligen snett.«

torier. Dessa framförs i musikalisk form, ofta med det västafrikanska folkinstrumentet kora. Denna uråldriga tradition av historieberättande utgör en viktig del i Gambias och Västafrikas kulturarv. Även en av 2013 års Polarpristagare, Youssou N'dour från Senegal, har rötter i denna tradition.

– Musiken är väldigt svängig. Tonaliteten och svänget för tankarna till

bluesen, berättar Mathias Boström.

– Det har skett flera samarbeten mellan gambiska och svenska musiker, vilket också är anledningen till att detta samarbete har kunnat uppstå, förklarar Mathias Boström.

Mathias Boström beskriver i sin rapport från fälтарbetet om hur de vanliga tekniska vedermödorna gjorde utbildningen av gambiska arkivarier både realistisk och nyttig:

– Förutom det varma vädret hettade det även till i undervisningen. Det mesta som kunde gå fel gick nämligen snett: mycket krånglande programvara och datorer till att börja med, kassetter som gick sönder och återkommande strömavbrott. Men det löste sig i slutändan och kursdeltagarna fick härmed också inblick i hur problemlösning kan gå till i praktiken; en nog så viktig erfarenhet inför deras fortsatta digitaliseringsarbete.

MATHIAS BOSTRÖM OCH ALAGI MBAYE I GAMBIA. FOTO: TOMMY SJÖBERG

9 MILJONER FRÅN RIKSKONSERTER

Musikverket fick enligt regeringsbeslut ta hand om och fördela cirka nio miljoner kronor från nedlagda Rikskonserter med syftet att stödja och snabba på det fria musiklivets internationalisering. Pengarna har gått till experimentella och nyskapande projekt i Europa och USA, strategiskt samarbete mellan Musikverket och Export Music Sweden samt bland annat till att rädda de unika ljudinspelningarna i Gambia.

EN LÄNK MELLAN **KULTURARV** OCH **NYSKAPANDE**

Text: MÅNA DEGERMAN

FORSKNING som bedrivs vid Musikverket ska lyfta fram kunskap om *KULTURARVET* och ska vetenskapligt bearbeta samlingarna. Resultaten görs *TILLGÄNGLIGA* för såväl andra forskare som för en bred publik. Det slår Musikverkets forskningsstrategi fast.

MUSIKEN, TEATERN OCH dansen är centrala mänskliga behov – och viktiga kunskapsområden. Musikverkets samlingar erbjuder självklara forskningsobjekt för forskare inom hela det kulturvetenskapliga fältet.

Forskningen vid Musikverket är länken mellan kulturarv och nyskapande. Genom vetenskapligt grundade insatser av olika slag, från vardagligt registreringsarbete till avancerad forskning, formas nya kunskaper och insikter. I böcker, tidskrifter, publikationer, skivor och utställningar kan användare och besökare ta del av resultaten.

Materialet ger inspiration till konstnärligt förnyelsearbete och belyser även kulturskapandets roll i samhällsbygget.

»Materialet ger inspiration till konstnärligt förnyelsearbete och belyser även kulturskapandets roll i samhällsbygget.«

ANDERS HAMMARLUND. FOTO: ERIC HAMMARSTRÖM

Genom seminarier och konferenser erbjuder myndigheten också ett forum för det kulturvetenskapliga samtalet.

Under 2013 antog Musikverket en forskningspolicy. Den slår fast att forskningen sker inom tre huvudfält: myndighetens samlingar, myndighetens verksamhetsområde och kulturarvsinstitutionernas betydelse för

samhällsutvecklingen.

Forskningen syftar till att bygga upp kunskap om kulturarvet och att vetenskapligt bearbeta samlingarna. Resultaten görs tillgängliga för forskarsamhället och för en bred publik. Den vetenskapliga verksamheten sker i nära samverkan med universitet, högskolor och museer inom och utom landet.

Anders Hammarlund är forskningssamordnare på Musikverket, ett uppdrag som tillkom i myndigheten under 2013.

– Forskningssamordaren koordinerar forskning samt vetenskaplig seminarie- och konferensverksamhet inom Musikverket, förklarar Anders Hammarlund.

– I uppdraget ingår också utåtriktad informationsverksamhet gentemot universitet och högskolor, externa forskargrupper och forskningsfinansierare, samt vetenskaplig omvärldsbevakning nationellt och internationellt.

AKTUELLA FORSKNINGSPROJEKT

Utanförskapets röster – utgår från skillingtryck, inspelningar och intervjuer kring blindvisor, arbetslösa och strejkandes sånger samt kåklåtar

Kulturpolitiska urvalsprocesser – om hur konstnären ställs valet mellan estetiska ideal och ekonomiska villkor med utgångspunkt från statligt kulturstöd till frilansande musiker.

Musik att höra eller musik att göra – om dagens villkor för det egna musicerandet. Om sjungande som livsinnehåll och vardagsestetik.

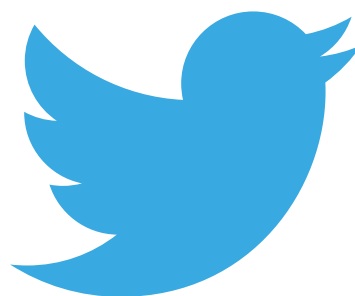
Mixa eller maxa – om kulturarv, identitet och folkbildning. Varför samlar statliga institutioner och myndigheter musik, konst eller andra estetiska ytringar?

Läs mer om Musikverkets forskningsuppdrag.

RAPPORT FRÅN #MUSIKRÅD13

Sammanställt av: ADRIAN HÖRNQUIST

Den 22 maj arrangerade Musikplattformen ett **NATIONELLT SAMRÅD** i Göteborg om musikkivet i Sverige i dag och visioner för framtiden. Ett 40-tal **REPRESENTANTER** från olika delar av musik- och kulturlivet medverkade. Ytterligare ett antal deltog i **DISKUSSIONEN** via Twitter under #Musikråd13. Här är några utdrag ur flödet.

ANNA SVENSDOTTER @svanengbg

Att vara arrangör parallellt som musiker ser jag som att jag gör min värnplikt. Så är musikkivet uppbyggt. #musikråd13

MAGNUS LEMARK @Kulturredet

Ansvar för att fördela pengar till regional verksamhet har delegerats till regionala aktörer, en stor förändring. #musikråd13

MIA RUNESON @knutmia

Musiker! Följ @Musikverket & taggen #musikråd13
Mycket intressanta samtal pågår!

ISABEL THOMSON @ThomsonIsabel

Det fria musikkivet är starkt men det saknas vissa strukturer. Förhoppningsvis kan vi börja skissa på dem i dag. #musikråd13

HADRIAN PRETT @hadrianprett

följer #musikråd13 med stort intresse

ELIN HÖRBERG @elinhrberg

om musikkivets framtid: »Bidragssdjungeln måste kartläggas. Och arrangörer måste samarbeta mer.« #musikråd13

MUSIKCENTRUM SYD @musikcentrumsyd
Samarbeta mycket mer på alla plan. Kan vara nyckel för att stärka alla led i musikkivet.
#musikråd13

KRINCHEN @krhalas

Grymt intressant att läsa vad som sägs på #musikråd13 idag. Och runt. Twitter at its best!

PERNILLA WILLMAN @PernillaWillman

Alltid vanskligt att jämföra och exemplifiera med andra konstarter och länder. Förutsättningarna är nästan alltid olika. #musikråd13

EBBA JACOBSSON @ebbajacob

Som liten ideell arrangör går man på knäna av att sitta med bidragsanökningar. Men vi är lika viktiga som de stora aktörerna #musikråd13

STATENS MUSIKVERK @Musikverket

Ragnar Berthling avslutar: »Vi måste sluta prata om kommersiellt och icke kommersiellt. Vi borde lära av varandra i stället.« #musikråd13

EVA OMAGBEMI @evaomagbemi

Låt fler arrangörer bli professionella, ge dem sedan uppdrag att stötta ideella krafter
#musikråd13

[Läs hela rapporten från samrådet här.](#)

115 MILJONER ATT DISPONERA

Under 2013 hade Musikverket cirka 115 miljoner kronor att disponera. Intäkterna kommer från **ANSLAGET** från regering och riksdag, från andra **BIDRAG** och till viss del från avgifter för verksamheten.

Text: EVA ANDERSSON

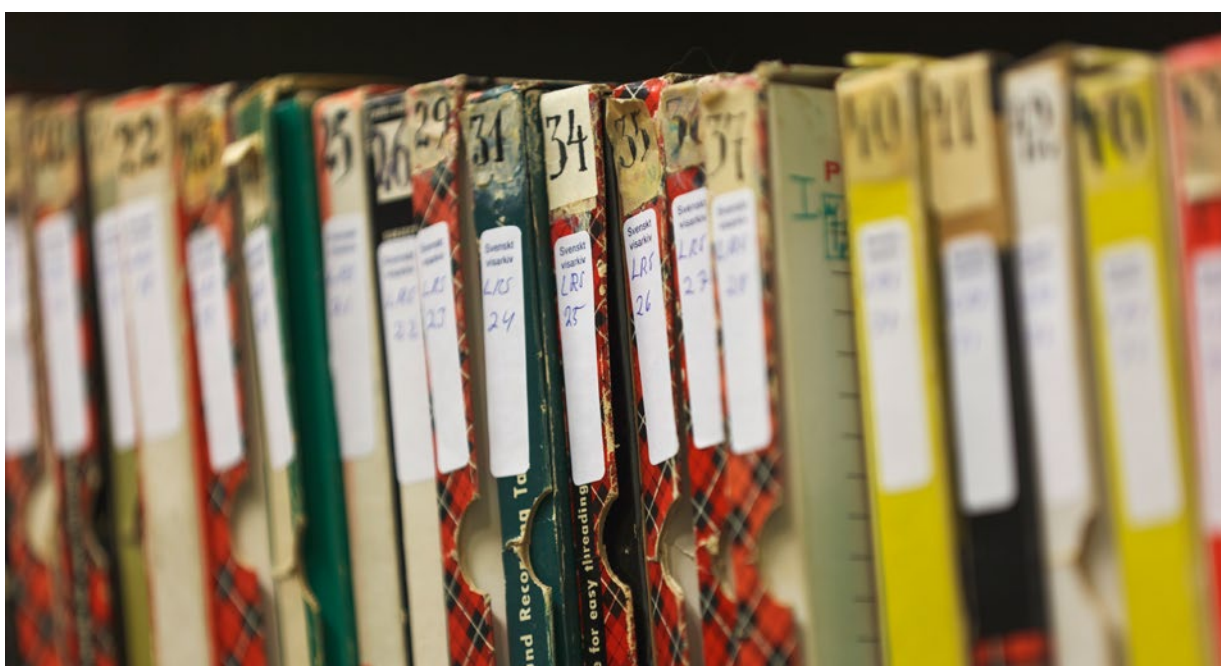

FOTO: MIKI AMAGIUS

INTÄKTER

105 MILJONER I ANSLAG
I december varje år beslutar riksdagen om anslagsförslagen i regeringens budgetproposition.

25 MUSIKMILJONER
Minst 25 miljoner av anslaget ska fördelas i stöd till musiklivet.

3,7 MILJONER I INTÄKTER FRÅN VERKSAMHET
Här ingår avgifter och andra ersättningar gällande verksamheten på museet, försäljning av material, butiksförsäljning och andra avgifter.

5,7 MILJONER I BIDRAG
Här ryms bland annat 2 miljoner för Musikverkets uppdrag för jämställdhet i musiklivet.

Läs mer i Musikverkets [årsredovisning](#)

KOSTNADER

46 MILJONER TILL LÖNER
När de 25 miljonerna till musiklivet dragits av används 43 procent av de ekonomiska resurserna till personalkostnader.

23 MILJONER TILL LOKALER
23 miljoner eller 22 procent av pengarna gick till lokalkostnader på Torsgatan, Sibyllegatan, i Gäddviken i Nacka, på Söder Mälarstrand och i Tumba.

2 MILJONER TILL ÖVRIGA KOSTNADER
Exempelvis avskrivningar, nedskrivningar och finansiella kostnader.

18 MILJONER TILL VERKSAMHET
Här ingår all verksamhet för Musikverkets enheter som utställningar, låneverksamhet, publikationer, IT och administration.

